

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Pierii Valeriani Bellunensis Hieroglyphica, Sive De
Sacris Ægyptiorum Aliarumque Gentium Literis,
Commentariorum Libri LVIII**

Valeriano, Pierio

[Lipsiae] ; Francofurti Ad Moenum, 1678

Uncia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14259

A vero ipsam digitorum esse siliam. Nam Aegyptii mensuram ex digito posito ideo significabant, quod tota metiendi ratio à digito principium capiat. Mensura enim, ut apud Aristotelem, à minimis oriri debet, atqui digiti sunt omnium membrorum minimi. Neque me praeterit, novissimos quosdam mensuram principium. perinde ac etiam ponderum, à grano tritici desumpsisse: ut scilicet coherentia grana quatuor, digiti spatium expleant, cuius ratione reliqua mox ad mensum veniant. Ceterum cum veteres ab humanis membris mensuram inchoarint, satis constat ex eorum traditione, digitum omnium mensurarum esse minimam. Ita apud M. Junium Nypsum legas, qui de limitibus agrorum luculentum reliquit opus, cuius de digito verba haec sunt, *Minima pars earum mensurarum est digitus*, quod & Julii Frontini sententiae consonat: si quid enim infra digitum metiamur, partibus respondemus, ut dimidiam aut tertiam partem digiti. Hinc illud apud omnes usurpatissimum, *Latum unguem, aut transversum digitum non scedere*, cum minimum quodque spatium intelligi volunt, & illud, *Leonem ex unguibus asinare*, ad alcaum cum ex minimo quoque vel indicio vel argumento, vel causa, rei totius summam intelligimus. Id inde sumptum, quod memoriae proditum est, Phidiam ex viso Leonis ungue totam feri faciem magnitudinemque, magna artis suae commendatione repraesentasse. Qua vero ratione certa digiti dimensio nationibus omnibus praescribi possit, adhuc incompertum est mihi. Nam apud authores digitus, & quae inde mensurae desumuntur, proportionis potius regulam, modumve quendam, quam certum ullum mensurae terminum ostendere videntur. Quaeque Romae atque alibi, vel in aëre, vel in antiquis marmoribus mensurarum exemplaria signata reperiuntur, nationibus omnibus non inserviunt. Ad haec, hominum facies pro locorum & regionum situ, perinde ac aliorum etiam animalium corpora, tum exilitate, tum proceritate, tum crassitudine diversa dissimiliaque nasci manifestum est: id quod Basilus Magnus à veteribus traditum, à se vero diligenter observatum assererat. Tritici quoque, si mensuram inde quis maluerit exordiri, & pondere & magnitudine, non provinciae tantum, sed regiones singulae, & vel modico inter se distantes intervallo, ac plerumque etiam contigui agri variant. Perque atates, & secula singula, corpora nostra imminui, Homerus, & ab eo Virgilius & Horatius una cum Philosophis tradidere: id quod & majorum nostrorum ossa passim eruta testatissimum relinquunt. Rari enim, qualia nunc hominum producit corpora tellus, ut apud Poëtam est, vel Plinii testimonio, patribus proceriores fiunt, confumente ubertatem feminum exustione, in cujus vices nunc vergat ævum. Quare certa exactaque digiti dimensio, quae pari sit apud omnes mensura, nusquam potest reperiri. Quoniam tamen veteres in eam conveniunt sententiam, ut digitus sit mensurae principium, quae inde mox distribuuntur, mensurarum nomina loco hoc recensere libet, argumentum quidem ab Aegyptiorum sacerdotum inventis non alienum: siquidem in mensuris etiam hieroglyphica quaedam inveniuntur, quae suo se loco prodent. Mensurae autem his praecipue capitibus discernuntur, ut loco primo sit digitus, secundo uncia, mox sextans, inde palmus, doron, dochme, spithama, pes, cubitus, gradus passus, orgyia, ulna, hexapoda, decempeda, plethrum, actus, jugerum, stadium, hexaplethron, dialulus hippicum, miliarium, dolichus, parasanga, schœnus, funiculus, stathmus, quorum omnium rationes afferre perdifficile fuerit in multa scriptorum dissentione. Ne tamen Chryssippi Medeam penitus exscribam, ea tantum colligam, quae à probatoribus tradita videbuntur.

DIGITUS. CAP. XXX.

D E Sto igitur digitus, vel ex granis tritici quatuor coherentibus spatium collectum, vel mensura omnium minima, unde Rerum publicarum decreto reliquas astruere necesse sit. Quae vero supra per eo sint hieroglyphica, longa jam narratione supra disseruimus.

UNCIA. CAP. XXXI.

C Erto autem dato spatulo, quod digito attribuitur, uncia sesquidigito constat, ea vero octava palmi portio: ita tamen ut palmum hic accipiamus pro mensura ea, quae *αὐθαμὴ* Graecè dicitur. Sedenim ex dimensione Nypsi, uncia supra digitum nihil plus occupat, quam tertiam alterius digiti partem, dum palmum ait quatuor constare digitis, easque esse uncias treis, & ita Frontinus, etiã tradit: quare uncia pars erit pedis duodecima, ut rectè mensores ponunt. Quod si uncia sesquidigito fieret, pes

pes in digitos decem & octo produceretur. De quo vero palmo & hic & illic intelligendum, paulo inferius explicabimus.

SEXTANS. CAP. XXXII.

Sextans sexta pars assis omnino est, uncia quippe duax, ut pondera ad mensuras accommodantur, quae quidem uncia, uti propositum ex nonnullorum traditione, in trium digitorum spatium porrigitur: quamquam, uti dicebamus, Nypsi nonnihil variet mensura. Nimirum vero loco hoc affem pro pede, ut inferius patebit, intelligendum.

PALMUS. CAP. XXXIII.

Sextis seu Dodrans.

Palmus ex Vitruvii descriptione quatuor constat digitis, ex aliorum vero sententia digitos continet XII Nypsi hunc mensurae modum Sextam appellat, & dotrantem etiam vocitari asserit, quae scilicet palmos tres contineat, uncias quippe novem, qui sunt digiti XII. Causam vero cur in diversi auctores erint in assignanda palmi dimensione, eam esse crediderim: quod Latini appellaborne Palmi tria dimensionum genera complectuntur, quae suis apud Graecos nominibus discernuntur. Ea sunt δῶρον, δοχμή, σιθαμή.

ΔΩΡΟΝ. CAP. XXXIV.

Est vero δῶρον, sive δῶρον fœm. gen. (utrumque enim dicitur) mensura, quam alio nomine παλαισῆν appellant, ut interpretes Hesiodi versu illo enarrant:

Τριπάλμιον δὲ ἄψιν τέμνειν δεκαδώρα ἀμάξην.
In hapsin curru decadoro cade tripalmum.

Hesiodi loci explicatur.

Sedenim hoc Hesiodi loco quaedam oboritur difficultas, quam antequam ulterius progrediamur, ne quod nobis negotium facessat, forte non importunum fuerit explicasse. Quatuor hapsibus curvulis rota conficitur. Ad hujus vero rotæ diametrum Hesiodum pro modulo decadorum curvulis vocat, ut unaquæque hapsis trium sit spithamarum; atque ita necesse est uniuscujusque rotæ circumferentiam, sive curvaturam dicere malimus, duodecim esse spithamarum. Hæ vero doræ sunt xxxvi. spithama enim doras, quippe palæsta tres continet: & palæsta, uti dictum, quatuor est digitorum. Si ergo, ut ostensum est, circumferentia circuli, qui rotam ambit, xxxvi. doris constat, & diametrum unumquodque tertia pars est circumferentiæ, cur non dodecadorum diametrum posuit potius, quam decadorum? ne Geometriæ terminos excederet, veritatique ipsi videretur adversari. Cui difficultati respondetur, decem illas diametri doras ab interiore circuli parte desumendas, de quibus hic intelligit. Duæ vero doræ computantur ab interiore parte rotæ, usque ad circumferentiam exterioriorem: una quippe dora ab utraque rotæ parte. Alii ita solvunt, ut digitos octo, qui doræ sunt duæ expansos intelligant in ea, quæ Ligularia dicuntur, sive Compages dicere velimus, quibus unaquæque hapsis invicem adacta conferatur hoc modo:

Præcipue vero παλαισῆν mensuram esse quatuor digitorum, inde colligimus, ubi Nicander basilisci corporaturam describit, quæ enim Plinius duodecim non excedere digitos affirmat, Nicander eo super τρεῖς δῶρα, Φέρον μήτηρ τε καὶ ἰόν. Interpres ejus, τρεῖς δῶρα, inquit, ἴχυν παλαισῆς, δῶρον γδ ἢ παλαισῆ. Tria itaque dora duodecim explebant digitos, & Plinii basiliscum.

VITÆ BREVITAS. CAP. XXXV.

Explicatio loci Davidus ex Græco.

IN Divinis literis, ut multorum Theologorum est interpretatio, παλαισῆ vitæ brevis est quasi hebraïcè trogliphicum. Nam Psalmo nono supra trigessimum, qui apud aliquos trigessimus octavus est, in Græco canitur, ἰδὲ παλαισῆς, εἶς τὰς ἡμέρας μὲν. Traductione, quam Rufinus citat, scriptum est: *Et ecce veteres possisti dies meos.* Illi enim qui ita reddiderunt, vili mihi sunt, adverbii παλαισῆς, quod in Hebraïco apud Latinos est, significatum ex vocis similitudine sequi. Ita & Romanorum exemplar habet, quod & Cassiodorus agnoscit, & in ea locutione plurimum immoratur. Qui Hebraeos lo-